

ปัจจัยทางค่านิยม

ภาวะสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทางสังคม เช่น การศึกษาของบิดาแบบแผนครอบครัว ความเป็นอยู่ แนวการดำเนินชีวิต การติดต่อกับสังคมภายนอก ได้แก่ การเดินทางไปต่างจังหวัด การไปตลาดในตัวเมือง ความห่างไกลของระยะทางจากหมู่บ้านถึงเขตชุมชนชน เหล่านี้ น่าจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโอกาสที่ไม่เท่าเทียมในการศึกษาต่อ จากการศึกษาภาคบังคับของบุตรจากครอบครัวที่มีภาวะแวดล้อมทางสังคมต่างกัน ดังจะได้วิเคราะห์ตามตารางต่อไปนี้

๑. การศึกษาของบิดา จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมีผู้เคยศึกษาไว้ว่า ระดับการศึกษาของบิดามีส่วนสำคัญต่อโอกาสที่บุตรจะได้เรียนต่อไปชั้นสูง บิดามารดาที่มีการศึกษาสูงบุตรจะมีแนวโน้มในการเรียนต่อมากกว่าบุตรที่บิดามารดาได้รับการศึกษาต่ำ^{๓๖} จากตารางที่ ๑๖ แสดงผลตัวเลขที่สอดคล้องกับข้างต้น คือ ในกลุ่มที่บิดาไม่เคยเรียนหนังสือเลย อัตราการเรียนต่อของบุตรจะต่ำสุดร้อยละ ๘.๒ และจะมีอัตรา ของเด็กที่เรียนต่อสูงขึ้นตามลำดับเมื่อบิดาได้รับการศึกษาสูงขึ้น คืออัตราร้อยละ ๔.๓, ๑๓.๐ และ ๘๒.๘ ในแต่ละกลุ่มของบิดาที่จบการศึกษาจากชั้นต่ำกว่าประถมปีที่ ๔ จบชั้นประถมปีที่ ๔ และสูงกว่าชั้นประถมปีที่ ๔ ตามลำดับ เนื่องจากในระคนบทการศึกษาของประชากรส่วนใหญ่ทำอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นการแบ่งระดับการศึกษาจากไม่เคยเรียนหนังสือเลย ต่ำกว่าชั้นประถมปีที่ ๔ จบชั้นประถมปีที่ ๔ และสูงกว่าชั้นประถมปีที่ ๔ จึงเป็นระดับที่เหมาะสมและชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างในแต่ละชั้นได้อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ดีอาจมีความ

^{๓๖} Kranos, loc. cit.

ตารางที่ ๑๖ จำนวนร้อยละของเด็กวัยรุ่นที่เรียนต่อจากชั้นประถมศึกษา ๘ จำแนกตามกลุ่มอายุ เพศ และระดับการศึกษาของบิดา

กลุ่มอายุ	เพศ	การศึกษาของบิดา					
		ไม่เคยเรียน	ต่ำกว่าชั้น ประถมศึกษา ๘	จบชั้นประถม ปีที่ ๘	สูงกว่าชั้น ประถมศึกษา ๘	ไม่ทราบ	รวม
๑๑ - ๑๓	ชาย	๑๘.๓ (๒๔)	๑๘.๖ (๔๓)	๒๐.๕ (๔๓)	๒๖.๗ (๘)	๗.๑ (๑๘)	๑๘.๒ (๑๗๗)
	หญิง	๕.๑ (๓๘)	๘.๓ (๓๖)	๑๓.๘ (๔๖)	๒๖.๗ (๑๕)	๐.๐ (๘)	๑๘.๕ (๑๘๐)
	รวม	๘.๐ (๖๗)	๑๑.๘ (๓๙)	๑๗.๐ (๑๖๘)	๒๖.๗ (๒๔)	๘.๖ (๒๖)	๑๖.๘ (๓๕๗)
๑๔ - ๑๖	ชาย	๘.๘ (๓๖)	๑๘.๒ (๑๓)	๑๕.๘ (๕๗)	๔๓.๓ (๖)	๑๒.๘ (๑๖)	๑๖.๗ (๑๘๘)
	หญิง	๘.๓ (๒๓)	๕.๘ (๑๗)	๗.๗ (๖๕)	* ^{๑)} (๘)	๒๘.๘ (๑๗)	๑๖.๗ (๑๒๖)
	รวม	๗.๖ (๕๕)	๑๒.๐ (๕๐)	๑๑.๕ (๑๒๖)	๕๐.๐ (๑๐)	๒๑.๖ (๓๓)	๑๘.๘ (๒๗๖)
๑๗ - ๑๙	ชาย	๑๐.๕ (๑๘)	๗.๘ (๒๗)	๑๑.๘ (๘๖)	๒๐.๐ (๘)	๘.๘ (๒๑)	๑๑.๘ (๑๑๘)
	หญิง	๐.๐ (๒๕)	๐.๐ (๒๘)	๒.๖ (๓๘)	๔๐.๐ (๕)	๑๑.๑ (๑๘)	๖.๓ (๑๑๑)
	รวม	๘.๖ (๔๘)	๘.๐ (๕๑)	๗.๘ (๘๑)	๗๐.๐ (๑๐)	๗.๗ (๑๐)	๑๓.๘ (๒๒๘)
รวม	ชาย	๑๑.๘ (๓๘)	๑๐.๗ (๑๐๓)	๑๗.๐ (๑๘๖)	๓๕.๐ (๒๘)	๘.๘ (๕๑)	๑๖.๓ (๔๓๘)
	หญิง	๓.๕ (๔๗)	๕.๐ (๓๗)	๘.๑ (๑๘๖)	๗๐.๐ (๒๑)	๑๖.๓ (๘๓)	๑๑.๘ (๔๑๗)
	รวม	๗.๖ (๑๖๖)	๘.๓ (๑๘๐)	๑๒.๐ (๓๖๘)	๗๖.๗ (๔๘)	๑๑.๗ (๘๘)	๑๘.๑ (๔๕๖)

^{๑)} น้อยกว่า ๑%

กลาตเคลื่อนในกลุ่มเด็กอายุ ๑๔ - ๑๖ ปีที่ศึกษาจบการศึกษาระดับสูงกว่าชั้นประถมศึกษา มีวีว้อย่างน้อยมากเพียง ๑๐ ราย จากเพศชาย ๖ คน เป็นผู้ที่ยื่นขอจากการศึกษาภาคบังคับ ๕ คน และเพศหญิง ๔ คน เป็นผู้ที่ยื่นขอทั้งหมด จึงทำให้อัตราของผู้ที่ยื่นขอในกลุ่มนี้สูงถึงร้อยละ ๕๐

๒. การติดต่อกับโลกภายนอกของบิดา แสดงให้เห็นถึงประสบการณ์ในชีวิตของแต่ละบุคคลที่ได้รับมาไม่เหมือนกัน เช่นการเดินทางท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ หลายจังหวัด ความถี่ของการไปตลาดในครัวเมือง ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาคอจากการศึกษาภาคบังคับของบุตร ดังผลตัวเลขที่ได้ออกไปนี้

ก. การท่องเที่ยวของบิดา หมายถึงการเดินทางของบิดา จำนวนจังหวัดอื่น ๆ ที่บิดาเคยไปถือว่าผู้ที่เคยไปหลายจังหวัดเป็นผู้ที่มีหูตากว้างขวาง มีประสบการณ์มากได้พบเห็นสิ่งแปลก ๆ และความเจริญในที่ต่าง ๆ ย่อมเห็นความสำคัญในการศึกษาของบุตร ดังจะเห็นได้จากตาราง ๑๗ ดังเลขแสดงถึงแนวโน้มของบุตรที่บิดาเคยไปหลายจังหวัดมากขึ้น การศึกษาคอของบุตรจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามด้วย คือร้อยละ ๕.๐ เป็นบุตรที่ยื่นขอในครอบครัวที่บิดาไม่เคยไปในตัวจังหวัดไหนเลย ร้อยละ ๑๖.๕ เป็นบุตรที่ยื่นขอในครอบครัวที่บิดาเคยไปจังหวัดอื่น ๑ - ๒ จังหวัดและสูงขึ้นร้อยละ ๒๕.๓ ในครอบครัวที่บิดาเคยไปหลายจังหวัดมากกว่า ๓ จังหวัดขึ้นไป

ข. ความถี่ของการไปตลาด เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวของบิดา ผู้ที่เดินทางไปตลาดบ่อย ๆ ย่อมมีโอกาสได้พบปะพูดคุยกับบุคคลอื่นมาก หรือเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ตลาดซึ่งมีโรงเรือนตั้งอยู่ อันเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลหนุนให้บุตรของผู้ที่ไปตลาดบ่อย ๆ ได้มีโอกาสเรียนต่อในชั้นสูงจากการศึกษาภาคบังคับ ดังตัวเลขแสดงในตาราง ๑๘ อัตราของบุตรที่ยื่นขอในครอบครัวที่บิดาไปตลาดบ่อย มีจำนวนร้อยละ ๑๘.๘ มากที่สุด ส่วนในครอบครัวที่บิดาไม่เคยไปตลาดเลย กับไปไม่บ่อย มีจำนวน

ตารางที่ ๑๓ จำนวนร้อยละของบุตรที่เรียนต่อจากการศึกษามหาวิทยาลัย จำแนกตาม
กลุ่มอายุ เพศ และจำนวนจังหวัดที่บิดาเคยไป

กลุ่มอายุ	เพศ	จำนวนจังหวัดที่บิดาเคยไปของบิดา			
		ไม่เคยไป จังหวัดอื่น	๑-๒ จังหวัด	๓ จังหวัดและ มากกว่า	รวม
๑๑ - ๑๓	ชาย	๑๘.๓ (๖๓)	๒๐.๐ (๗๐)	๒๕.๐ (๑๒)	๑๕.๐ (๑๕๕)
	หญิง	๒.๙ (๗๐)	๑๗.๐ (๕๓)	๓๑.๓ (๑๖)	๑๑.๕ (๑๓๙)
	รวม	๒๑.๒ (๑๓๓)	๑๐.๕ (๑๒๓)	๒๘.๑ (๖๘)	๑๕.๗ (๒๘๕)
๑๔ - ๑๖	ชาย	๑๖.๑ (๕๖)	๒๓.๕ (๕๖)	๑๐.๐ (๑๐)	๑๔.๗ (๑๑๖)
	หญิง	๘.๕ (๕๒)	๑๖.๖ (๕๑)	๑๓.๓ (๑๕)	๑๘.๓ (๒๖)
	รวม	๑๓.๓ (๗๖)	๑๘.๖ (๘๗)	๑๒.๐ (๒๕)	๑๕.๕ (๒๑๐)
๑๗ - ๑๙	ชาย	๕.๕ (๕๒)	๒๑.๕ (๗๖)	๑๘.๖ (๑๑)	๑๕.๓ (๘๕)
	หญิง	๑.๐ (๒๑)	๒.๖ (๓๙)	๒๓.๓ (๑๑)	๕.๘ (๘๑)
	รวม	๕.๕ (๗๓)	๑๑.๕ (๗๑)	๒๕.๘ (๒๒)	๑๐.๕ (๑๖๖)
รวม	ชาย	๑๓.๖ (๑๖๑)	๒๑.๕ (๑๕๘)	๑๘.๖ (๓๓)	๑๗.๕ (๓๕๒)
	หญิง	๕.๕ (๑๕๓)	๑๑.๕ (๑๓๓)	๓๐.๕ (๕๒)	๕.๖ (๓๑๕)
	รวม	๕.๐ (๓๐๕)	๑๖.๕ (๒๕๑)	๒๕.๓ (๗๕)	๑๕.๓ (๖๖๐)

ตารางที่ ๔ จำนวนร้อยละของเค็ดวัยรุ่นที่เรียนต่อจากการศึกษาภาคบังคับ จำแนกตาม
กลุ่มอายุ เพศ และความถี่ของการไปตลาดของบิดา

กลุ่มอายุ	เพศ	ความถี่ของการไปตลาดของบิดา			
		ไม่เคย	บ่อย	ไม่บ่อย	รวม
๑๑ - ๑๓	ชาย	๑๖.๘ (๖)	๒๔.๓ (๔๑)	๘.๘ (๕๓)	๑๓.๘ (๑๕๕)
	หญิง	* ^๓ (๓)	๑๖.๘ (๓๓)	๓.๘ (๕๘)	๑๐.๘ (๑๓๘)
	รวม	๑๑.๑ (๘)	๒๐.๘ (๑๕๘)	๖.๐ (๑๑๕)	๒๘.๘ (๒๙๖)
๑๔ - ๑๖	ชาย	๑๖.๘ (๘)	๑๘.๖ (๕๖)	๒๐.๐ (๕๐)	๒๘.๘ (๑๑๐)
	หญิง	* ^๓ (๑)	๑๘.๘ (๖๖)	๓.๐ (๓๓)	๑๐.๘ (๕๖)
	รวม	๑๑.๑ (๘)	๑๖.๘ (๑๑๘)	๑๓.๖ (๘๓)	๑๘.๘ (๒๐๖)
๑๗ - ๑๙	ชาย	* ^๓ (๑)	๒๘.๘ (๕๓)	๒.๘ (๓๘)	๑๘.๖ (๔๓)
	หญิง	* ^๓ (๒)	๓.๘ (๓๘)	๐.๐ (๓๓)	๑.๓ (๑๓๓)
	รวม	* ^๓ (๓)	๑๓.๓ (๕๘)	๑.๘ (๓๖)	๘.๘ (๑๖๐)
รวม	ชาย	๑๓.๓ (๑๘)	๒๓.๑ (๑๘๐)	๑๑.๓ (๑๘๒)	๑๓.๘ (๓๓๓)
	หญิง	๐.๐ (๖)	๑๘.๐ (๑๓๓)	๖.๓ (๑๒๘)	๖.๓ (๕๕๑)
	รวม	๘.๘ (๒๑)	๒๘.๘ (๓๘๓)	๑๖.๐ (๒๓๐)	๑๑.๘ (๓๕๘)

*^๓ ขนาดตัวอย่างต่ำกว่า ๕

ร้อยละของบุตรที่เรียนต่อจากการศึกษาภาคบังคับ ค่างกันเล็กน้อย คือ ๔.๕ และ ๘.๐ ตามลำดับ ซึ่งได้เห็นได้ว่าบุตรในครอบครัวที่บิดาไม่เคยไปตลาดหรือไปไม่บ่อย ย่อมอยู่ทางไกลความเจริญ โรงเรียนอาจอยู่ในระยะไกล จึงเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาของบุตร โดยหลักการแล้วบุตรของผู้ที่ไม่เคยไปตลาดเลย น่าจะมีโอกาสเรียนต่อค่าความบุตรของผู้ที่เคยไปทางไม่บ่อย แต่เนื่องจากตัวอย่างของผู้ที่ไม่เคยไปตลาดเลยมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับผู้ที่เคยไปตลาดไม่บ่อย จึงอาจมีความคลาดเคลื่อนได้ในการตีบุตรของผู้ไม่เคยไปตลาดเลย มีโอกาสเรียนต่อสูงกว่าบุตรของผู้ที่ไปตลาดไม่บ่อยเพียงเล็กน้อย

๓. ระยะทางจากหมู่บ้านถึงชุมนุมชน ความห่างไกลของชุมนุมชนถือว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาคือของ เด็กหลาย หมู่บ้านที่อยู่ทางไกล บางแห่งมีแต่โรงเรียนประชาบาลซึ่งสอนเพียงระดับชั้นประถมคนเท่านั้น โอกาสที่ผู้ปกครองหรือตัวเด็กเองจะหาหนทางที่จะเข้ามาเรียนคือในเขตชุมนุมชนมีน้อย อาจเพราะการเดินทางลำบาก ดังตัวเลขในตาราง ๑๔ แสดงความสอดคล้องของระยะทางจากหมู่บ้านถึงชุมนุมชนกับการศึกษาคือของเด็กอย่างชัดเจน แนวโน้มของเด็กที่เรียนต่อจะสูงขึ้นตามระดับความใกล้กับชุมนุมชน คือในหมู่บ้านที่อยู่ไกลจากชุมนุมชนมาก ผู้ที่เรียนต่อจะมีเพียงร้อยละ ๔.๒ และเพิ่มขึ้นตามลำดับ ในขณะที่ผู้ที่อยู่ในตลาดมีจำนวนเกินกว่าครึ่ง คือร้อยละ ๔๕.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดของแต่ละกลุ่มอายุโดยไม่คำนึงถึงความห่างไกลของชุมนุมชน พบว่า จำนวนผู้ที่เรียนต่อน้อยที่สุดในกลุ่มอายุ ๑๘ - ๑๙ ปี และในกลุ่มนี้เองก็ยังพบว่าผู้ที่อยู่ในตลาดได้เรียนสูงกว่าผู้ที่อยู่ไกลมาก (ร้อยละ ๔๕.๐ และ ๔.๒)

โดยทั่วไปแล้วความแตกต่างในเรื่องเพศ พบว่า เด็กหญิงจะมีโอกาสเรียนต่อน้อยกว่าเด็กชาย แต่พบว่าในกลุ่มของผู้ที่อยู่ไกลมากและไกล ความแตกต่างจะไม่เห็นชัด คือมีความใกล้เคียงกันในการเรียนต่อของบุตรชายและหญิงแต่ในกลุ่มที่อยู่ในตลาดพบว่า จำนวนบุตรหญิงที่เรียนต่อจะน้อยกว่าบุตรชายมากในทุกกลุ่มอายุ

ตารางที่ ๕ จำนวนร้อยละของผู้ที่เรียนต่อจากการศึกษาภาคบังคับ จำแนกตามกลุ่มอายุ เพศ และระยะทางจากหมู่บ้านถึงชุมชน

กลุ่มอายุ	เพศ	ระยะทางจากหมู่บ้านถึงชุมชน				
		ไกลมาก	ไกล	ใกล้	ไม่ทราบ	รวม
๑๑ - ๑๓	ชาย	๓.๐ (๓๑)	๑๕.๘ (๕๖)	๑๖.๘ (๓๘)	๓๑.๘ (๖๑)	๖๗.๒ (๑๓๖)
	หญิง	๓.๖ (๕๕)	๑๑.๖ (๖๐)	๑๕.๓ (๕๑)	๖๘.๓ (๑๘)	๑๐๑.๘ (๑๘๐)
	รวม	๕.๘ (๑๒๖)	๑๕.๐ (๑๐๖)	๑๖.๘ (๕๐)	๕๐.๘ (๓๕)	๑๒๖.๘ (๓๕๓)
๑๔ - ๑๖	ชาย	๒.๑ (๕๓)	๑๘.๘ (๕๓)	๒๐.๘ (๓๘)	๓๒.๓ (๑๑)	๖๖.๓ (๑๕๘)
	หญิง	๒.๓ (๕๘)	๑๘.๖ (๓๖)	๑๐.๘ (๓๓)	๕๖.๖ (๑๓)	๖๖.๓ (๑๐๖)
	รวม	๒.๖ (๕๑)	๑๘.๑ (๓๘)	๑๕.๘ (๓๖)	๕๘.๘ (๒๔)	๑๐๘.๘ (๒๖๐)
๑๗ - ๑๙	ชาย	๓.๘ (๕๐)	๓.๘ (๒๘)	๕.๘ (๓๘)	๖๓.๖ (๑๑)	๗๖.๘ (๑๑๘)
	หญิง	๐.๐ (๓๑)	๖.๓ (๒๖)	๓.๓ (๓๘)	๒๖.๖ (๕)	๓๖.๓ (๑๑๑)
	รวม	๕.๖ (๓๑)	๘.๘ (๖๑)	๖.๘ (๓๓)	๙๐.๐ (๓๓)	๑๐๖.๘ (๒๒๙)
รวม	ชาย	๕.๓ (๑๕๘)	๑๓.๘ (๑๒๖)	๑๓.๘ (๑๑๖)	๖๘.๖ (๕๓)	๑๑๖.๓ (๕๑๓)
	หญิง	๒.๖ (๑๓๐)	๑๑.๖ (๑๒๘)	๑๑.๘ (๑๒๓)	๕๓.๓ (๓๖)	๑๑๖.๘ (๕๑๓)
	รวม	๘.๑ (๒๘๘)	๑๓.๐ (๒๖๖)	๑๕.๘ (๒๓๙)	๕๘.๖ (๑๒๙)	๑๖๖.๘ (๕๒๖)

จึงแสดงให้เห็นว่านอกจากปัจจัยที่เกี่ยวกับระยะทางแล้ว ยังมีปัญหาเรื่อง ความขาดแคลนโรงเรียนในระดับสูงกว่าชั้นประถมศึกษา ๔ และความนิยมในการส่งเสริมให้บุตรไปเรียนนอกเขตต่างกับระหว่างเพกอีกด้วย

๔. แบบของครอบครัว ตามองลักษณะสังคมไทยในปัจจุบัน โดยทั่วไปจะมีความรู้สึกว่าการระบบครอบครัวมีการรวมญาติ ทำให้ครอบครัวมีขนาดใหญ่ แต่จากรายงานของอาจารย์สุเทพ สุนทรเกษม^{๓๓} ได้กล่าวถึงลักษณะครอบครัวของหมู่บ้านสะวัน-ออกเฉียงเหนือว่า มีลักษณะสมทั้งแบบครอบครัวแรกเริ่ม (Nuclear family) และแบบขยาย (Extended family) หมู่บ้านนี้ในตอนเริ่มตนครอบครัวจะมีลักษณะเป็นครอบครัวแรกเริ่ม ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วจะประกอบไปด้วยพ่อแม่และลูกรวมกันตั้งแต่ ๔ คนขึ้นไป ต่อมาเมื่อลูกสาวถึงวัยแต่งงานก็จะนำสามีมาอยู่รวมด้วยเพื่อช่วยทำงาน ทำให้ครอบครัวแรกเริ่มกลายเป็นครอบครัวขยาย ประกอบด้วยครอบครัวของพ่อแม่เดิม และครอบครัวของลูกสาวที่แต่งงาน เมื่อมีลูกสาวคนอื่นในครอบครัวแต่งงานและนำครอบครัวมาอยู่ช่วยพ่อแม่ ลูกสาวที่แต่งงานก่อนกับครอบครัวก็แยกตัวออกมา และมีความเป็นอิสระของคนในฐานะเป็นครอบครัวแรกเริ่ม และก็จะดำเนินเข้าสู่ระบบหมู่บ้านของตัวในแบบเดิมอีกทันทีที่ลูกสาวในครอบครัวอายุย่างเข้าถึงวัยแต่งงาน ได้แต่งงานและนำเอาสามีเข้ามาช่วยพ่อแม่ และจากผลการวิจัยของ ดร.กมล ชาญเลขา^{๓๔} ได้กล่าวถึงลักษณะครอบครัวของหมู่บ้านสารภี

^{๓๓}สุเทพ สุนทรเกษม, "การศึกษามูลบ้านอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับลักษณะผู้นำท้องถิ่น", รายงานการวิจัย, กองวิจัยและประเมินผล กรมพัฒนาชุมชน หน้า ๑๘-๑๙

^{๓๔}Kamol Janlekha, Saraphi: A survey of socio-economic conditions in a rural community in north-east Thailand (Bangkok: Geographical Publications Limited, 1968) p. 17

มีหน่วยของครอบครัวแบบแรกเริ่มที่ประกอบด้วย ลามี ภรรยา และบุตรที่ยังไม่แต่งงาน เป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมเช่นเดียวกับสังคมไทยส่วนใหญ่นับจนบท เมื่อบุตรแต่งงานแล้วจะยังคงอยู่ร่วมกับบิดา-มารดาในระยะหนึ่ง และมีบุตรของตนเอง ซึ่งเป็นระยะครอบครัวแบบขยายแต่ก็มีไม่มากนัก ประมาณร้อยละ ๘๔ ของครอบครัวในตำบลสารภีจะเป็นแบบแรกเริ่มและเพียงร้อยละ ๒๒ เป็นครอบครัวแบบขยาย

ความแตกต่างในเรื่องแบบครอบครัวนี้ จึงทำให้สนใจที่จะศึกษาดูว่ามีอิทธิพลเกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อจากภาคบังคับของบุตรอย่างไร จากการศึกษาครั้งนี้ทั้งตัวเลขในตาราง ๒๐ พบว่า ตัวอย่างครอบครัว ๒๐๔ ราย คือประมาณร้อยละ ๘๓ เป็นครอบครัวแบบแรกเริ่ม และที่เหลือร้อยละ ๒๗ เป็นครอบครัวแบบขยาย ถึงแม้จะมีความแตกต่างในลักษณะครอบครัวทั้ง ๒ แบบนี้ แต่ก็ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างหรือเป็นอิทธิพลต่อการศึกษาต่อของบุตรเลย จำนวนร้อยละของบุตรที่เรียนต่อในครอบครัวทั้ง ๒ แบบ ประมาณร้อยละ ๑๔ เท่ากัน แต่อย่างไรก็ตามยังมีความแตกต่างในเรื่องเพศและกลุ่มอายุด้วย คือจำนวนเพศชายจะเรียนต่อน้อยกว่าเพศหญิง และจำนวนผู้ที่เรียนต่อจะลดลงตามลำดับอายุที่มากขึ้น

ตารางที่ ๒๐ จำนวนร้อยละของบุตรที่เรียนต่อจากการศึกษาภาคบังคับ จำแนกตาม
กลุ่มอายุ เพศ และแบบครอบครัว

กลุ่มอายุ	เพศ	แบบของครอบครัว		
		แรกเริ่ม	ขยาย	รวม
๑๑ - ๑๓	ชาย	๑๘.๐ (๑๖๓)	๒๖.๐ (๕๐)	๑๘.๐ (๑๓๓)
	หญิง	๑๘.๐ (๑๖๓)	๑๑.๕ (๕๖)	๑๘.๕ (๑๓๕)
	รวม	๑๖.๕ (๒๕๘)	๑๖.๗ (๑๐๖)	๑๖.๖ (๓๕๖)
๑๔ - ๑๖	ชาย	๑๘.๕ (๑๐๖)	๑๐.๕ (๓๘)	๑๖.๗ (๑๔๔)
	หญิง	๑๖.๕ (๕๖)	๑๘.๖ (๒๘)	๑๖.๕ (๑๒๘)
	รวม	๑๕.๗ (๒๐๖)	๑๖.๖ (๖๖)	๑๕.๐ (๒๖๘)
๑๗ - ๑๙	ชาย	๑๑.๕ (๓๘)	๑๑.๕ (๓๘)	๑๑.๕ (๑๑๕)
	หญิง	๑๕.๑ (๓๓)	๑๐.๕ (๓๘)	๑๖.๓ (๑๑๑)
	รวม	๑๓.๘ (๑๕๖)	๑๑.๐ (๓๓)	๑๓.๘ (๒๖๕)
รวม	ชาย	๑๖.๗ (๓๑๖)	๑๕.๕ (๑๖๓)	๑๖.๓ (๔๗๙)
	หญิง	๑๘.๕ (๒๕๖)	๑๑.๕ (๑๑๘)	๑๑.๖ (๓๗๔)
	รวม	๑๘.๑ (๖๐๘)	๑๓.๗ (๒๘๙)	๑๘.๑ (๘๙๗)